

BOSHLANG'ICH SINFLARDA RAQAMLI RESURLARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Ashurova Sayotxon Bohodirovna

*Qo'qon davlat universiteti 1-bosqich
magistranti*

Annotatsiya; Mazkur ilmiy maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari ta'lim jarayonida raqamli resurslardan foydalanish samaradorligi, ularning o'quv motivatsiyasi, tafakkur faolligi hamda mustaqil o'rganish ko'nikmalariga ta'siri ilmiy asosda tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli resurslarning o'qitish jarayonida o'quvchilarning idrok, eslab qolish, muloqot va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli aniqlanib, ularning didaktik, psixologik va texnologik jihatlari ochib berilgan. Eksperimental tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia, interaktiv dasturlar va virtual laboratoriyalarni o'qitish jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasini 27–35% ga oshirgan. Ushbu maqola raqamli pedagogika, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va boshlang'ich ta'lim metodikasi sohalarida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar:

Boshlang'ich ta'lim, raqamli resurslar, interaktiv o'qitish, multimedia texnologiyalari, elektron ta'lim, motivatsiya, ijodiy fikrlash, kognitiv rivojlanish.

KIRISH

XXI asrda ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi butun dunyo miqyosida inson kapitalini rivojlantirishning eng muhim omiliga aylandi. O'zbekiston Respublikasining "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi (2020–2030 yillar) ham aynan boshlang'ich ta'limdan boshlab raqamli kompetensiyalarni shakllantirishni strategik ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi. Raqamli resurslar — bu elektron o'quv qo'llanmalar, multimedia kontentlar, onlayn platformalar, virtual laboratoriyalar va interaktiv dasturlar majmuasidir. Ular o'qitish jarayonida an'anaviy vositalarga nisbatan o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirib, bilish jarayonini shaxsga yo'naltirilgan shaklga keltiradi. Boshlang'ich sinflarda raqamli resurslardan foydalanishning dolzarbligi shundaki, bu yoshda bolalarning kognitiv faoliyati ko'proq o'yin, tasviriy va hissiy idrokka asoslanadi. Shu sababli raqamli vositalar o'quvchini o'qitish jarayoniga jalb qilish, diqqatni boshqarish va o'rganish motivatsiyasini oshirishda eng samarali vosita sifatida qaraladi. Zamonaviy o'qituvchi raqamli didaktikaning markazida turib, o'quvchi faoliyatini boshqaruvchi emas, balki o'rganish jarayonini tashkil qiluvchi fasilitator rolini bajaradi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot boshlang'ich sinflarda raqamli resurslardan foydalanishning

samaradorligini ilmiy asoslash, ularning metodik va psixopedagogik mexanizmlarini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotning dolzarbligi ta'lim jarayonida "raqamli tafakkur", "mediamadaniyat", "virtual o'rganish" kabi yangi tushunchalarning paydo bo'lishi bilan yanada ortib bormoqda.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqotning metodik bazasini kognitiv pedagogika, raqamli didaktika va psixologik konstruktivizm nazariyalari tashkil etadi. Ishda zamonaviy raqamli resurslardan — "Bilimlar olami", "EduMarket", "LearningApps", "Kundalik.com", "Google Classroom" va "Maktab.uz" platformalaridan o'quv jarayonida foydalanish samaradorligi o'rganildi. Tadqiqotda 2023–2025-yillar davomida 5 ta maktab (Andijon, Samarqand, Toshkent, Namangan va Qarshi)dan jami 280 nafar boshlang'ich sinf o'quvchisi ishtirok etdi. Eksperimental metodologiya "an'anaviy sinf" va "raqamli sinf" modellarini taqqoslashga asoslandi. Har ikki guruhga bir xil mavzular (matematika, tabiatshunoslik, ona tili) raqamli va bosma vositalar orqali o'qitildi. O'quvchilarning bilim darajasi Bloom taksonomiyasi asosida 6 darajada baholandi: bilish, tushunish, qo'llash, tahlil, sintez va baholash. Metodik yondashuv sifatida "Flipped Classroom", "Game-based learning" va "Project-based learning" modellari integratsiya qilindi. Empirik ma'lumotlar anketalar, testlar, kuzatuv jadvallari va psixometrik testlar orqali to'plandi. Ma'lumotlarni qayta ishlash uchun statistik tahlilning dispersiya va korelyatsion usullari, shuningdek, o'rganilgan natijalarni sifat jihatdan tahlil etish uchun interpretativ fenomenologiya qo'llanildi. Bundan tashqari, raqamli resurslarning pedagogik samaradorligini baholash uchun 5 mezonli model ishlab chiqildi: (1) kognitiv faollik, (2) o'quv motivatsiyasi, (3) mustaqil ishlash, (4) interfaol muloqot, (5) ijodiy tafakkur.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari raqamli resurslar o'quvchilarning o'quv faoliyatiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbotladi. Eksperimental guruhda o'quvchilarning umumiy bilim o'zlashtirish darajasi 31,7% ga, mustaqil ishlash ko'nikmalari esa 28,4% ga oshdi. Raqamli sinflarda darslarga qatnashish faoliyati 95% ni tashkil etdi, bu an'anaviy sinfdagi 82% ga nisbatan yuqori ko'rsatkichdir. O'quvchilar vizual va audio ma'lumotlarni birgalikda idrok etgani sababli, ularning xotira sig'imi ham o'rtacha 1,3 barobarga oshgan. Dars jarayonlarida "gamifikatsiya" elementlari (o'yin asosidagi topshiriqlar, ball tizimi, onlayn reytinglar) o'quvchilarning musobaqalashish ruhiyatini kuchaytirgan. Ayniqsa, "LearningApps" platformasi orqali interaktiv mashg'ulotlar o'tkazish diqqatni 40 daqiqagacha ushlab turish imkonini bergan. O'quvchilarning ijtimoiy-kommunikativ ko'nikmalari ham yaxshilangan: 86% bola raqamli muhitda muloqotga kirishishdan cho'chimagan, bu esa psixologik iqlimni ijobiylashtirgan. Biroq, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli resurslardan haddan tashqari foydalanish kognitiv charchoqqa, diqqatning bo'linishiga va vizual stressga olib kelishi mumkin. Shu sababli, muvozanatli raqamli metodika — "gibrid o'qitish modeli" eng maqbul deb topildi. Muhokama davomida aniqlanishicha, o'quv jarayonida raqamli vositalardan foydalangan o'qituvchilar o'zlarining raqamli pedagogik kompetensiyalarini ham oshirgan, bu esa ta'lim jarayonining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligida ishlab

chiqilayotgan “Raqamli o‘qituvchi” loyihasi tajribalari ham tahlil qilindi. Ushbu loyiha doirasida o‘qituvchilarga mo‘ljallangan 1200 dan ortiq elektron qo‘llanmalar ishlab chiqilgan bo‘lib, ular 1–4-sinflar uchun barcha fanlarni qamrab oladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy va amaliy xulosalarga kelindi:

1. Boshlang‘ich sinflarda raqamli resurslardan foydalanish o‘quvchilarning bilish jarayonini individuallashtiradi, o‘quv motivatsiyasini kuchaytiradi va mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.
2. Raqamli vositalar yordamida o‘qitish o‘quvchining kognitiv faoliyatini aktivlashtirib, abstrakt tushunchalarni vizual obrazlar orqali osonroq o‘zlashtirish imkonini beradi.
3. O‘qituvchilar uchun raqamli pedagogika kompetensiyasini oshirish tizimi ishlab chiqilishi zarur, chunki o‘qituvchi raqamli resurslarni samarali boshqara olmasa, texnologik imkoniyatlar o‘z natijasini bermaydi.
4. O‘quv jarayonini “raqamli o‘yin elementlari” bilan boyitish, onlayn hamkorlik va individual ta’lim yo‘nalishlarini uyg‘unlashtirish boshlang‘ich ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.
5. Kelgusida raqamli resurslarning psixofiziologik ta’sirini o‘rganish, ularni yoshga moslashtirilgan interfeyslar orqali takomillashtirish zarur.

Natijada, raqamli ta’lim resurslari an’anaviy darslarni to‘ldiruvchi vosita emas, balki yangi didaktik paradigma — shaxsga yo‘naltirilgan, interaktiv va motivatsion o‘qitish modelining asosi sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Anderson, T. (2020). *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University Press.
2. Dabbagh, N. & Bannan-Ritland, B. (2018). *Online Learning: Concepts, Strategies, and Application*. Pearson.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4896-son qarori. “Raqamli ta’lim tizimini rivojlantirish to‘g‘risida”. 2020-yil 6-aprel.
4. Kadirova, M. (2023). “Boshlang‘ich ta’limda interaktiv texnologiyalar samaradorligi”. *Ta’lim va innovatsiya jurnali*, №2, 45–53-b.
5. Kozma, R. (2019). *Technology, Innovation, and Educational Change*. UNESCO Publishing.
6. Prensky, M. (2010). *Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning*. SAGE.
7. Murodova, S. (2024). “Raqamli resurslardan foydalanishning psixologik asoslari”. *Pedagogika va Psixologiya*, №1, 67–79-b.
8. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. *International Journal of Instructional Technology*, 2(1), 3–12.
9. Hamidov, F. (2022). “Boshlang‘ich sinflarda raqamli o‘yin elementlarining o‘rni”. *Boshlang‘ich ta’lim jurnali*, №3, 22–31-b.
10. OECD (2023). *Digital Education Outlook 2023: Teaching, Learning, and Assessment*. OECD Publishing.